

ВИКОРИСТАННЯ МАС-МЕДІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД)

Шумаєва С.П.

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

20300 вул. Садова, 2 м. Умань

8(04744)53033

Анотація

Стаття присвячена питанню використання мас-медійних навчальних технологій при вивченні іноземних мов. Розглядається досвід США у цій галузі. Подається дефініція поняття «медіа-освіта». Розмежовуються підходи щодо використання медіа у якості джерела вивчення іноземних мов та надання учням широкого спектру знань про функціонування засобів масової інформації на заняттях з іноземної мови.

Ключові слова: мас-медійні навчальні технології, медіа-освіта, вивчення іноземних мов.

Сучасні суспільства західного типу характеризуються стрімким розвитком інформаційних технологій. Освіті належить особлива роль у розгортанні й розвитку цих процесів. З одного боку, вона є активним споживачем інформації, а з другого – сприяє її нагромадженню та розповсюдженню. Інформаційні та комунікативні технології в сучасних суспільствах, особливо тих, що вже подолали індустріальну стадію свого розвитку і перейшли до інформаційної, перетворилися на важливий чинник духовного “виробництва людини”. На заклади освіти за таких обставин покладається завдання вилучити з цього процесу позитивний педагогічний ефект. Іншими словами, вони мають збагатити та систематизувати зміст освіти, розробити та апробувати новітні інтерактивні

методики навчання через використання сучасних електронних носіїв інформації.

Для України, яка прагне європейської інтеграції, вирішення цих проблем набуває стратегічного значення. Сучасний стан міжнародних зв'язків України у різних галузях життєдіяльності, нові вимоги суспільства потребують суттєвих зрушень у галузі освіти, зокрема у вивченні іноземних мов. Реформування системи освіти в Україні, що є частиною загальноєвропейських освітніх стандартів, передбачає усунення недоліків системи освіти попередніх років, одним з яких була слабка мовна підготовка учнів та студентів. Інтеграційні процеси в освіті, що викликані Болонським процесом, зумовлюють інтерес до вивчення іноземних мов. Статус іноземної мови на сьогодні стрімко зростає. Вивчення іноземних мов наразі спрямовується не лише на те, щоб молодь вивчала якомога більше мов, а й на розвиток умінь учнів та студентів бути мобільними, поінформованими та комунікативними. Це вимога часу. Держава потребує високоосвічених студентів із знанням іноземних мов, професіоналів, готових до міжнародного співробітництва, до творення нової української держави, що буде визнана в Європі та світі. Іноземна мова стає засобом міжкультурного спілкування. У цьому зв'язку 26 вересня 2008 року у рамках європейського дня мов на відкритому семінарі «Мас-медіа - мотор багатомовності» експертна група високого рівня оприлюднила свої рекомендації щодо вивчення іноземних мов у ЄС. У своїх висновках група пропонує більшу увагу звернути на підвищення мотивації дітей, молоді та дорослих щодо вивчення іноземних мов. Зокрема, експерти пропонують включати мовні модулі у програми дозвілля, розвивати програми «веселої освіти» (edutainment) та підвищувати увагу до вивчення іноземних мов у позакласній роботі учнів. У своєму виступі Комісар Євро Парламентської Комісії Леонард Орбан наголосив на важливості розробки програм вивчення мов, які були б більше пов'язані з дозвіллям та спілкуванням. Він зазначив, що розважальні програми є особливо перспективними у цьому плані і, на його думку, саме сьогодні процес вивчення мови стає легким та веселим. При цьому медіа можуть стати інноваційним інструментом вивчення іноземних мов. Саме

медіа, вважає він, можуть стати джерелом свіжих ідей у навчанні та вивченні мов, адже на його думку завдяки цифровому відео спостерігається зближення основних інструментів індустрії розваг та вивчення іноземних мов [1].

Про гостру зацікавленість цією проблемою свідчать зокрема і численні виступи багатьох українських педагогів І. Беха, І. Зязюна, В. Кременя, В. Мадзігона, Л. Масол, В. Мірошніченко, Д. Попової. На цих питаннях загострюють увагу нині і російські колеги (А. Джуринський, Г. Мельник, А. Шаріков та інші).

Вітчизняні вчені дедалі частіше звертаються до творчого доробку зарубіжних фахівців у галузі реалізації шкільних навчальних курсів, пов'язаних з інформатикою і медіа-освітою. Про це свідчать праці Г. Єгорова, В. Кудіна, Н. Лавриченко, М. Лещенко, Л. Пуховської.

Необхідно зазначити, що посилення зацікавленості даною проблемою в країнах Заходу спостерігалася ще починаючи з середини ХХ століття. Саме тоді позначилася стійка тенденція до дедалі активнішого використання навчального потенціалу ЗМІ в освіті. З цієї точки зору особливий пізнавальний і практичний інтерес становлять США, які є визнаним світовим лідером у розвитку інформаційних технологій. Понад півстолітній досвід їх педагогічного застосування у цій країні є корисним для українських освітян, як науковців, так і практиків, на етапі сучасного впровадження в навчально-виховний процес української школи новітніх інформаційних, зокрема комп'ютерно-орієнтованих, і телекомунікаційних технологій, а його [досвіду] запозичення сприятиме вирішенню пов'язаних із цим навчально-методичних проблем, зокрема вивченню іноземних мов. Тому метою нашої статті є **з'ясувати роль та місце мас-медійних навчальних технологій у навчально-виховному процесі в американських закладах освіти, вивчити та узагальнити позитивний американський досвід у цій галузі. Завдання, що ставилися:**

- дослідити соціальні та педагогічні передумови становлення і розвитку мас-медійних навчальних технологій у закладах середньої освіти США;
- з'ясувати основні підходи до педагогічного використання медіа;

- визначити роль мас-медійних навчальних технологій у вдосконаленні навчального процесу.

Засоби масової інформації та комунікації в зарубіжному освітньому просторі використовуються вже достатньо давно. Проте, якщо в 60-тих роках минулого століття дослідники говорили про функції і місце телебачення в шкільній освіті, взаємодію літератури й кіно в естетичному вихованні школярів, роль шкільних кіноклубів у кінематографічному вихованні старшокласників, то вже в 80-х роках минулого століття цей рух привів до виникнення такого новітнього напрямку педагогічної діяльності як „медіа-освіта” (Онкович). Цей термін – калька з англійського “media education”, де перша частина є аббревіатурою “mass media communication” (засоби масової інформації). У документах ЮНЕСКО медіа-освіта (media education) трактується як “навчання теорії і практичним умінням оволодіння сучасними засобами масової комунікації, які розглядаються як специфічна й автономна складова загальної педагогічної теорії та практики”. У такому тлумаченні медіа-освіта постає педагогічним явищем, яке не зводиться лише до використання ЗМІ як допоміжних засобів викладання знань із різних дисциплін. Така освіта має розширювати можливості доступу до інформаційних джерел економічного, політичного, соціального та культурологічного змісту.

Нині провідними завданнями викладання у США сучасних навчальних курсів, пов’язаних із медіа-освітою школярів, є вирішення проблем ефективного, педагогічно доцільного застосування ЗМІ з метою вдосконалення навчально-виховного процесу та сприяння особистісному розвитку вихованців (освіта засобами масової інформації), а також надання учням широкого спектру знань про функціонування засобів масової інформації (освіта стосовно ЗМІ).

В англомовних країнах, зокрема, в США, медіа грамотності навчають як на інтегрованих заняттях в рамках звичайних предметів (історії, географії, іноземної та рідної мови), так і на автономних курсах (фотографії, журналістики, телебачення, масової комунікації). Проте, в США позиції медіа-освіти значно посилюються саме при вивченні мови (English Language Arts).

Так, з одного боку, на таких уроках медіа можуть слугувати як технічні засоби навчання (teaching aids, audiovisuals), що розвивають навички говоріння, аудіювання, читання та письма, а з іншого - основою для медіа-освіти учнів [2]. На доцільності використання другого підходу підтверджують і британські документи (Qualifications and Curriculum Authority, 1999), в яких зазначено, що вчителі повинні використовувати елементи медіа-освіти на своїх заняттях, розглядати, як втілюється зміст в аудіовізуальне зображення, як мета, форма і репрезентація впливають на зміст; і як аудиторія взаємодіє з медіа (Новікова, 88). Як приклад можна навести курси інтенсивного вивчення мови при Університеті Центральної Флориди, де широко використовується метод CALL-Computer Assisted Language Learning. Цей метод передбачає самостійну роботу студентів з комп'ютерною програмою, у той час як викладач може вивести на свій монітор те, над чим працює в даний момент студент, дати відповіді на його запитання, виправити чи підкреслити допущену помилку [2].

В кінці 80-тих-на початку 90-х років близько 30 американських і канадських університетів і коледжів почали пропонувати своїм студентам так звані FLAC курси (Foreign Languages Across the Curriculum). На сьогодні число таких університетів зросло до 90. Ця програма дає студентам можливість практикувати іноземну мову в контексті інших дисциплін. Так, в Університеті Флориди програма розпочала свою роботу в 1996 році з єдиного пілотного курсу «Цивілізація Латинської Америки». На той час в ньому брали участь лише 5 студентів, а станом на перший семестр 2003 року існує 8 курсів, на кожному з яких навчається близько 20 студентів, а загальна кількість таких курсів – 33. Зміст цих курсів перегукується з основними предметами, проте викладаються вони іноземною мовою і залік студенти отримують в рамках предмета з іноземної мови. Так, наприклад, студенти, які опановують курс «Міжнародні відносини» англійською мовою в курсі економіки можуть додатково вибрати курс «Бізнес і економіка в Латинській Америці» іспанською мовою, що викладається одну годину в неділю. Проте, вивчення «основного» курсу згодом стало обов'язковою умовою. «Допоміжний» курс набув статусу незалежного, і зараз будь який студент з певним рівнем знань мови може

записатися на курс FLAC. Тематика курсів виходить за рамки бізнесу, політики і міжнародних відносин і містить культурологічні, країнознавчі та медіа освітні теми. Наприклад, курси Screening Germany, Filming Italy ініціюють створення форуму для обговорення ролі німецьких та італійських кінофільмів і іншої медіа продукції у широкому спектрі, що стосуються медіа культури і історії цих країн через призму кіномистецтва. Курс «Маркетинг і реклама в іспаномовних країнах» фокусується на вивченні та аналізі маркетингових компаній і рекламних стратегій в друкованих ЗМІ, на телебаченні та радіо. Кожне рекламне повідомлення розглядається як медіа текст. Особлива увага приділяється культурному аспекту і контексту рекламних кампаній, що проводяться в Мексиці, Іспанії та США. Активно залучається групова форма роботи, студенти створюють продукт і продукують свою власну рекламу. Отже, очевидно, що завдання медіа освіти вдало інтегруються з цілями вивчення іноземних мов. Програма реалізується різноманітними моделями в залежності від університету, фінансування і рівня співпраці між факультетами. Останні дві умови є надзвичайно важливими для реалізації програми, оскільки без фінансової підтримки і спільних зусиль викладачів програма не мала такого успіху, який вона має зараз [3].

Інформаційні технології дозволили створити принципово нове освітнє Інтернет-середовище, яке надає широкі можливості для навчальної діяльності, зокрема вивчення іноземних мов, становлячи собою потужний засіб для індивідуального, групового та колективного спілкування і навчання [4]. Міністерствами та департаментами освіти ініціюється створення загальнонаціональних освітніх мереж та веб-серверів. Основна увага приділяється не статичній інформації про конкретний заклад освіти, а розміщенню “рухливих” навчальних матеріалів з можливим зворотнім зв’язком. Це можуть бути новини про міжнародні навчальні проекти, конкурси розробок навчальних комп’ютерних програм для шкіл, різноманітна навчальна документація, мультимедіа-бібліотеки, шкільні сторінки з творчими роботами учнів, списки адрес шкіл, підключених до Інтернету. Активну участь у створенні та обміні інформаційними Інтернет-ресурсами беруть і самі учні. Так,

у США сервер, що обслуговує міжнародний конкурс Think Quest, розміщує 15 тисяч навчальних веб-квестів англійською мовою, які створені учнями різних країн. Вони активно долучаються до процесу вивчення іноземних мов.

Сучасний етап розвитку мас-медійних навчальних технологій у США відзначається активним залученням учнівської молоді до різноманітних телеконференцій, чатів, міжнародних Інтернет-проектів. Як приклад такого можна навести проект “Конституції Росії і США” що здійснювався в 1996/97 році між Downers Grove (США) і УВК № 326, Москва (Росія). Координатори проекту М.Ю. Бухаркіна і Джім Додд розробили основні етапи і методіку його проведення. Для російської сторони він полягав у вивченні предмета “іноземна мова”, однак передбачав також і надання учасникам проекту певних знань з історії, суспільствознавства. Для учасників з американської сторони проект здебільшого стосувався вивчення суспільствознавства і передбачав розвиток умінь написання есе, доповідей рідною мовою тощо.

Згідно з метою проекту, обидві групи учасників мали поглибити знання про політичні системи США і Росії, працювати з відповідними документами в Інтернеті, розвиваючи навички роботи з великими обсягами інформації та навчаючись її критично осмислювати. Проект класифікувався як дослідницький і передбачав чотири етапи його практичної реалізації.

На першому, організаційному, етапі за домовленістю керівників проекту на підставі представницьких листів, якими учасники обох сторін обмінялися електронною поштою, були підібрані партнери для подальшої спільної дослідницької роботи.

На другому етапі російські та американські учасники мали обрати теми для спільного опрацювання в парах. З цією метою вони вивчали інформативні матеріали з різних джерел, включаючи Інтернет.

На третьому етапі американські колеги переслали свої роботи російським партнерам для вивчення і порівняння з російською Конституцією. На цьому етапі російська сторона проекту повинна була опрацювати отриманий матеріал у такий спосіб:

- виписати всі незнайомі слова з трьома основними значеннями і прикладами їхнього використання;
- виписати ситуації, в яких в отриманому від американців тексті трапилися нові слова, і вивчити їх напам'ять;
- переказати отримані статті, додавши коментар;

На основі раніше зібраного власного матеріалу і вивчення надісланого партнером матеріалу написати статтю на цю тему, щоб в основі лежала російська Конституція і враховувалися російські політичні реалії. Усі питання, що виникли в процесі ознайомлення з американською Конституцією та іншими питаннями з досліджуваної теми, російські учасники проекту адресували своїм американським партнерам електронною поштою. Переписування було досить жвавим. Деякі з учасників для з'ясування питання, яке їх цікавило, зверталися до інших користувачів Інтернету через IRC, отримуючи в такий спосіб додаткову важливу інформацію.

На четвертому етапі учасники проекту повинні були створити електронну версію власної статті, обробити її і відіслати американському партнеру, усно виклавши основні її положення і відповівши на питання російських колег і вчителів.

Проект тривав протягом навчального року. Від американської сторони було надіслано 27 есе, а з боку російської — 23 статті. Уся робота з мовним матеріалом есе і додатковою літературою здійснювалися учасниками самостійно. Якщо виникали складнощі, організатори проекту з обох країн надавали індивідуальну допомогу.

Контрольні зрізи досягнень учасників, які систематично брали участь у телекомунікаційних проектах англійською мовою, з усіх видів мовної діяльності показали покращання навчальних результатів: збільшилася швидкість читання, поліпшилася якість перекладу текстів з тематики проекту, покращилися практичні навички володіння усною та писемною формами іноземної мови, навички комп'ютерної обробки текстової інформації, розширився світогляд, покращилися комунікативні навички, сформувалися вміння вести дискусію англійською мовою

тощо[5].

В останні десятиріччя Міністерство освіти США постійно виділяє кошти на розробку та впровадження навчальних програм для дистанційного навчання школярів молодших класів з використанням супутникового телебачення – навчального курсу німецької мови та природничих наук. Кожна з цих програм, окрім прямої трансляції, підкріплюється арсеналом відео- й аудіокасет та іншими допоміжними матеріалами, оформленими у вигляді навчальних посібників та методичних розробок для вчителів.

На окрему увагу заслуговує розгляд ролі радіо та телебачення в сучасному суспільстві взагалі та освіті зокрема. Мовлячи про сучасне телебачення, зазначимо, що воно здатне розповсюджувати інформацію з великою швидкістю та на гігантські аудиторії, застосовуючи найрізноманітніші способи її подачі: від глобальних інтерконтинентальних трансляцій на величезну аудиторію, яка сприймає інформацію одночасно за допомогою супутників, до специфічної, порційної інформації, представленої на компакт-дисках чи відеокасетах для індивідуального перегляду. Державні служби телерадіомовлення створюють програми освітнього і педагогічного змісту для шкіл, коледжів та університетів. Спеціальний комплекс таких передач розроблено для дитячої та підліткової аудиторії. Значна увага приділяється стимулюванню учнів та студентів до вивчення іноземних мов. Вагомий внесок у становлення навчального телебачення зробили спеціальні координаційні ради, які здійснювали загальнодержавну організаційну та фінансову підтримку навчальних програм [6]. На сучасному етапі розвитком навчального телебачення у США опікуються такі відомі організації, як Національна асоціація навчального телебачення (National Association Educational TV), Комісія Карнегі з навчального телебачення, центр “Національне шкільне телебачення” NAT та інші. Ен Ей Ті, наприклад, не лише збирає та аналізує дані з питань залучення телебачення до навчальних закладів, а й проводить серйозну роботу з оцінювання навчальних потреб та розробки шкільних навчальних телепрограм, узгоджених з навчальними планами. Подібною роботою займаються також фінські колеги. Так, виробники лінгвістичних і культурних програм на фінському телебаченні

також підкреслюють особливості національного телебачення своєї країни, яка завжди проявляла неабияку зацікавленість до розвитку мовленнєвих навичок. Робота у справі вивчення мови проводиться як для дитячої, так і дорослої аудиторії. Прикладом може слугувати спеціально розроблене теле-шоу, в якому фіни вирушають в іншу країну, щоб вивчити її мову та звичаї. Варто відзначити позитивні результати цього виду інноваційних освітніх програм. Всі бажаючі взяти участь у таких програмах мають змогу ознайомитися з ними на Інтернет-сайті телеканалу. Доктор лінгвістики в Університеті Турку(Фінляндія) Ів Гамб'єр спільно з спеціалістами в галузі аудіо-візуальних перекладів обговорили наслідки, які мають телевізійні програми та фільми безпосередньо на процес вивчення мови. Вони дійшли висновку, що на відміну від французького та італійського, фінське телебачення систематично транслює програми іноземною мовою, що призводить до зацікавленості вивчення іноземних мов в дуже ранньому віці. Як результат, спостерігається покращання навичок усної мови. Тим не менш, як зазначив Ів Гамб'єр 56% європейців, що дивляться такі передачі, виявили бажання аби той чи інший теле продукт супроводжувався субтитрами мови оригіналу. Це, на їх думку, сприятиме подоланню неграмотності, покращанню мотивації до вивчення мови і принесе користь емігрантам, які виявили бажання опанувати іноземну мову самотужки [3].

Отже, дослідження соціальних та педагогічних передумов становлення і розвитку мас-медійних навчальних технологій у закладах середньої освіти США дозволило нам дійти висновку, що у сучасній світовій педагогічній практиці існує два основні підходи до використання медіа. Перший полягає в інтеграції елементів медіа-освіти до програм різних шкільних дисциплін, другий – у використанні медіа у якості джерела знань. Мас-медійні навчальні технології розглядаються американськими вчителями як ефективні та перспективні засоби вдосконалення навчального процесу. Завдяки використанню мас-медійних навчальних технологій учні отримують доступ до багатющих інформаційних ресурсів, зростає їх мотивація до навчання, відбувається стимуляція

пізнавальної активності, забезпечується індивідуалізація та диференціація в опануванні іноземних мов.

Література

1. www.delukr.ec.europa.eu/page44197.html
2. edu.of.ru/attach/17/26333.doc
3. www.edweek.org/sreports/tc99
4. Левра Б. Производство и распространение компьютерных систем // Перспективы. Вопросы образования. – 1991. – № 2 (74). – С. 23–32.
5. Бевор Э. Юные, медиа и медиаобразование // Средства коммуникации и проблемы развития личности ребенка / Под ред. А.В. Шарикова. – М.: ЮНПРЕСС, 1994. – С. 28–35.
6. Эшер Ж.-К. Новые информационные технологии в образовании: экономический аспект // Перспективы. Вопросы образования. – 1988. – № 4. – С. 151–167.

Resume

The article is about the use of mass-media technologies in the process of foreign languages learning concerning to American experience. The definition of the meaning «media education» is given. Different methods of using media (language learning by using media) and (education about media on foreign languages lessons) are discriminated.

Key words: media educational technologies, media education, foreign languages learning.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы использования масс-медийных образовательных технологий при изучении иностранных языков. Приведен опыт США в этой отрасли. Определяется понятие «медиа-образование». Разграничиваются подходы к использованию медиа (в качестве источника изучения иностранных языков и предоставления учащимся знаний о функционировании средств массовой информации на занятиях по иностранному языку).

Ключевые слова: масс-медийные образовательные технологии, медиа-образование, изучение иностранных языков.